

Petr Chelčický

Výklad na řeč svatého Pavla

V jazyce 21. století

1. část

Výklad na řeč svatého Pavla

První část

Petr Chelčický

Petr Chelčický

Výklad na řeč svatého Pavla

První část

Biblické odkazy jsou převzaty z Českého ekumenického překladu, Česká biblická společnost, 1995.

Digitální vydání

vcelkakorektorka.cz

2026

Jazyková modernizace a poznámkový aparát © Pavel Dolejš 2026

Creative Commons BY-NC-SA 3.0 CZ

Úvod

Co znamená opravdu následovat Krista? Apoštol Pavel vybízí: „Pocítujte na sobě totéž, co Kristus Ježíš.“ Tato slova nejsou jen výzvou k rozjímání nad Kristovým životem, ale k osobní účasti na jeho cestě.

Text ukazuje Ježíše jako toho, kdo dobrovolně přijal ponížení, námahu, bolest i smrt – a zanechal tak stopu, po níž mají kráčet i jeho následovníci. Víra se zde nemá přenášet na druhé, jako by za člověka mohl někdo jiný nést jeho zápas. Následovat Krista znamená nést svůj díl námahy, odříkat se zlých návyků, krotit pýchu, hněv, závist i žádosti těla a učit se pokoře, tichosti a lásce.

Výklad na řeč svatého Pavla může dnešnímu čtenáři znít přísně, ale jeho přísnost není samoučelná. Vede člověka od vnější zbožnosti k vnitřní pravdivosti – od slov k životu, od obdivu ke Kristu k účasti na jeho cestě.

Modernizované znění chce tuto naléhavou duchovní řeč přiblížit současnému čtenáři. Před námi tak nestojí jen dávný text, ale živá otázka: chceme Krista pouze vyznávat, nebo také nést na sobě to, co nesl on?

Ediční poznámka

Tato kniha zpřístupňuje úvodní část traktátu Petra Chelčického *Výklad na řeč svatého Pavla* v jazyce 21. století.

Traktát je převeden do současné češtiny podle rukopisné předlohy dochované v knihovně Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze pod signaturou D 82, fol. 438^v–442^v.

Toto modernizované znění se opírá o transkripci rukopisu, kterou zpřístupnil Jaroslav Boubín v edici *Petr Chelčický, Spisy z Kapitulního sborníku* (Praha 2018).

Při převodu do současného jazyka byla zachována významová věrnost originálu, text však byl zároveň upraven tak, aby byl srozumitelný dnešnímu čtenáři.

V textu se objevují odkazy na biblická místa. Po jejich otevření se citace zobrazí v Českém ekumenickém překladu. Zpět se lze vrátit pomocí návratové šipky.

Poznámkový aparát uvádí jazykové a výkladové vysvětlivky, které odrážejí současný stav biblického bádání.

Ilustrační obrázek na přebalu byl vytvořen pomocí nástrojů umělé inteligence.

Zde začíná řeč svatého Pavla:

„Pociťujte^[1] na sobě totéž, co Kristus Ježíš, který, když byl v Boží podobě, nepovažoval za kořist být roven Bohu, ale sám sebe ponížil a přijal podobu služebníka.“^[2]

Svatý Pavel nejprve říká: „Pociťujte na sobě totéž, co zakoušel Kristus Ježíš.“ Nemáme to však chápat tělesně, protože tělesným čichem nemůžeme vnímat to, co Kristus zakoušel. Zjevně tím míní, abychom nesli ty dobré věci, které nesl on.

On nesl dobré věci v námaze, v mnohých útrapách, v chudobě, v nedostatku, v hladu, v žízni, v únavě, v kázání, v modlitbě, v potupě, v nepřízni a v laskavém jednání s hříšníky i věřícími.^[3] Potom se v úzkosti modlil a potil se krvavým potem.^[4] Zajali ho, spoutali a biskupovi ozbrojenci ho spolu s pohany přivedli k biskupovi.^[5] Vodili ho před dva krále jako zločince, trýznili ho a posmívali se mu. Vedli ho za město s těžkým křížem^[6] spolu s lotry a ukřižovali^[7] ho mezi nimi. Tam visel nahý v převelikých bolestech, modlil se za své nepřátele^[8] a zemřel. Tak žil pro nás hříšné už od svého mládí život plný bolesti a soužení, aby nás vykoupil od zatracení^[9] a zanechal nám dobrý příklad.^[10]

Proto zde svatý Pavel říká: „Pociťujte na sobě totéž, co zakoušel náš Spasitel.“ Dobře říká „pociťujte na sobě“, aby se nikdo falešně nevymlouval a nesvaloval to na jiné, jako by za něj někdo jiný měl nést nesnáze, námahu, utrpení a nedostatky. Tento papežský blud byl uveden na svět proto, aby lidé hledali spásu skrze cizí zbožnost a dobré skutky druhých, aby jiní za ně snášeli zlé věci. Spasitel však zanechal příklad těm, kdo ho milují, aby následovali jeho šlépěje^[11] a měli před očima, kudy a jakými šlépějemi kráčel už od svého mládí: jak nesl bičování, nebezpečí, nepokoj, rouhání, námahu a zármutky až do smrti na ohavném kříži.^[12]

Když mu spílali, nespílal, a když trpěl bezpráví od zlých lidí, nevyhrožoval, [13] ale dobrovolně se pro nás vydal nespravedlivému soudci. [14] To jsou jeho šlépěje, v nichž nám zanechal příklad, abychom kráčeli za ním a následovali ho. Kdo říká, že v něm přebývá, má chodit tak, jako chodil on, a pociťovat to, co zakoušel on. [15]

Také svatý Pavel říká: „Vždy nosím na svém těle Kristovo umrtvení, aby se v mém těle zjevil Ježíšův život.“ [16] Ježíšovo umrtvení nosíme na svém těle tehdy, když kvůli němu umrtvujeme tělesné žádosti [17] a nedovolujeme jim vést nás ke zlým skutkům a smilným touhám, které silně přebývají v mladých lidech, tlačí je ke zlému a podněcují jejich srdce i těla zlými žádostmi a rozkošemi. [18] Když se tím neřádem neposkvrní a nedají si jím zlomit své úmysly, [19] ale mužně se tomu vzepřou a trápí své tělo usilovnou prací a skromností, aby je ta zlost nepřemohla, takoví stále nosí na sobě Kristovo umrtvení, jsou mu velmi nablízku, nesou s ním kříž [20] a na sobě zakoušejí to, co zakoušel on. Také jiným tělesným žádostem, jako je nenasytlost v jídle a pití, by člověk neměl vždy povolit, kdykoliv se mu chce jíst a pít. Neměl by ani jíst tolik, kolik by chtěl, ale kvůli Boží milosti by si měl odříkat to, co je nadbytečné, a někdy i to, co je potřebné. Také pýchu a chlubení má člověk v sobě umrtvovat, nemá se povyšovat ani chlubit. [21] Závist, hněv, pomlouvání a lenost – to všechno má člověk v sobě umrtvovat, nedopřávat si v tom volnost ani si na tyto špatnosti zvykat. [22]

Vždyť mnozí duchovní lidé, kteří si už od mládí zvykli hněvat se a být nepokorní, stále přebývají v těchto zlých návycích. Nepřivykejme tedy takovým věcem, ale odvykejme si takovým špatnostem a umrtvujme je v sobě – neboť tak budeme na svém těle stále nést Kristovo umrtvení. Když trpíme také jiné zlé věci a protivenství, nosíme na svém těle jeho umrtvení, aby se v našem těle zjevil

Ježíšův život, jeho duchovní život v našem vnitřním člověku skrze lásku ducha svatého. [23] Když totiž s Ježíšem začneme umrtvovat své tělo, začne v nás růst jeho svatý a nevinný život, projevující se stejnými skutky, jaké měl on: čistotou, pokorou, tichostí, láskou k bližním, horlivostí pro dobro a pohrdáním světem a jeho marností. [24] To všechno se stane zjevným v našem těle, když na svém těle ponese Ježíšovo umrtvení. Ale dokud se na nás neprojevuje jeho umrtvení, dotud je na nás všem zjevný tělesný život: žijeme podle těla, v nenávisti a jiných špatnostech. [25] A proto s ním zde zakoušejme zlé věci a to, co je tělu protivné, abychom s ním mohli užívat dobrých věcí tam, kde je on. Když s ním budeme trpět, budeme s ním také kralovat. [26] S ním trpíme tehdy, když máme stejné úmysly, stejný zápas a stejnou nevinnost jako on. Také s ním budeme mít účast na jeho panství.

Biblické odkazy a vysvětlivky

[1]

V řeckém textu je ve Fp 2,5 užit tvar slovesa φρονεῖτε (*phronéite*), od slovesa φρονέω (*phronéō*), které znamená „myslet“, „smýšlet“, „mít určité vnitřní zaměření či postoj mysli“.

[2] Fp 2,5–7a

„Nechť je mezi vámi takové smýšlení jako v Kristu Ježíši: Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí.“

[3] Srov. J 1,14

A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy.

[4] Srov. Lk 22,44

Ježíš v úzkostech zápasil a modlil se ještě usilovněji; jeho pot kanul na zem jako krůpěje krve.

[5]

Chelčický zde výraz „biskup“ užil aktualizálně a neodpovídá historickému označení velekněze v Ježíšově době.

[6]

České slovo *kříž* (lat. *crux*) „původně značí nástroj mučení vůbec... prostý kůl... Podrobný popis Jeho ukřižování nemáme... Z evangelia je zjevno, že byl přibit na rukou i nohou.“ Viz ŠTIFTER, Josef. *Malá biblická konkordance*. Praha, 1953, s. 103. Srovnej též SOUČEK, Josef B. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. 6. vyd. Praha, 2003, s. 238. Výraz tedy mohl označovat popravčí nástroj obecně.

[7]

Řecké σταυρώω (*stauróō*), tradičně překládané jako „ukřížovat“, je odvozeno od σταυρός (*staurós*), výrazu, který mohl původně označovat kůl, tyč nebo obecně popravčí nástroj. Srov. Est 7,9–10.

[8] Srov. Lk 23,34a

Ježíš řekl: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.“

[9] Srov. J 3,16–17

„Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen.“

[10] Srov. J 13,15

„Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já.“

Srov. 1 Pt 2,21

„K tomu jste přece byli povoláni; vždyť i Kristus trpěl za vás a zanechal vám tak příklad, abyste šli v jeho šlépějích.“

[11] Srov. 1 Pt 2,21

„K tomu jste přece byli povoláni; vždyť i Kristus trpěl za vás a zanechal vám tak příklad, abyste šli v jeho šlépějích.“

[12]

V originále Chelčický uvádí: „...až do smrti kříže ohavného.“

[13] *Srov. 1 Pt 2,23*

Když mu spílali, neodplácel spíláním; když trpěl, nehrozil, ale vkládal vše do rukou toho, jenž soudí spravedlivě.

[14] *Srov. J 18,4–5a.7–8*

Ježíš, který věděl všechno, co ho má potkat, vyšel a řekl jim: „Koho hledáte?“ Odpověděli mu: „Ježíše Nazaretského.“ Řekl jim: „To jsem já.“ Opět se jich otázel: „Koho hledáte?“ A oni řekli: „Ježíše Nazaretského.“ Ježíš odpověděl: „Řekl jsem vám, že jsem to já. Hledáte-li mne, nechte ostatní odejít.“

[15] *Srov. 1 J 1,6–7*

„Říkáme-li, že s ním máme společenství, a přitom chodíme ve tmě, lžeme a nečiníme pravdu. Jestliže však chodíme v světle, jako on je v světle, máme společenství mezi sebou a krev Ježíše, jeho Syna, nás očišťuje od každého hříchu.“

Srov. Ř 8,10

„Je-li však ve vás Kristus, pak vaše tělo sice podléhá smrti, protože jste zhřešili, ale Duch dává život, protože jste ospravedlněni.“

[16] 2 K 4,10

„Stále nosíme na sobě znamení Ježíšovy smrti, aby i život Ježíšův byl na nás zjeven.“

[17] Srov. Ko 3,5

„Proto umrtvujte své pozemské sklony: smilstvo, necudnost, vášně, zlou touhu a hrabivost, která je modloslužbou.“

[18] Srov. Kaz 11,9–10

„Raduj se, jinochu, ze svého mládí, užívej pohody ve svém jinošství a jdi si cestami svého srdce, za vidinou svých očí. Věz však, že tě za to všechno Bůh postaví před soud. Hoře si ze srdce vyklid' a drž si od těla zlo, vždyť mládí a úsvit jsou pomíjivé.“

[19] Srov. 1 J 2,13–14

„Píšu vám, otcové, že jste poznali toho, který je od počátku. Píšu vám, mládenci, že jste zvítězili nad Zlým. Napsal jsem vám, děti, že jste poznali Otce. Napsal

jsem vám, otcové, že jste poznali toho, který jest od počátku. Napsal jsem vám, mládenci, že jste silní a slovo Boží ve vás zůstává, a tak jste zvítězili nad Zlým.“

[20]

Viz pozn. 6

[21] Srov. Př 8,13

„Bázeň před Hospodinem znamená nenávidět zlo; nenávidím povýšenost, pýchu, cestu zlou, proradná ústa.“

Poznámka ke staročeskému opisnému označení „Hospodin“ ve výše citovaném biblickém textu

V úvodu Českého ekumenického překladu, v části *Vysvětlivky*, bod 3 (*Jména*), uvádějí překladatelé, že jméno Boží „jahvé ... v navázání na starou českou tradici nahrazujeme slovem Hospodin“.

[22] Srov. Ef 4,31

„Ať je vám vzdálena všechna tvrdost, zloba, hněv, křik, utrhaní a s tím i každá špatnost.“

Srov. Ko 3,8

„Ale nyní odhodte to všechno: zlobu, hněv, špatnost, rouhání, pomluvy z vašich úst.“

[23] Srov. Ř 8,11

„Jestliže ve vás přebývá Duch toho, který Ježíše vzkřísil z mrtvých, pak ten, kdo vzkřísil z mrtvých Krista Ježíše, obživí i vaše smrtelná těla Duchem, který ve vás přebývá.“

Řecké slovo πνεῦμα (*pneûma*) znamená „duch“, ale také „dech“ či „vítr“.

V tomto místě je chápáno ve smyslu Božího působení nebo síly. Srov. SOUČEK, Josef B. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. 6. vyd. Praha, 2003, s. 212; viz též ŠTIFTER, Josef. *Malá biblická konkordance*. 2. vyd. Praha, 1953, s. 57.

Zápis „duch svatý“ malým písmenem odpovídá staročeskému jazykovému úzu. Ačkoli Chelčický užívá i trojiční terminologii své doby, pojem „duch“ není v jeho textech systematicky pojímán jako vlastní jméno, nýbrž jako biblické označení Božího působení.

[24] Srov. Ef 4,13

„až bychom všichni dosáhli jednoty víry a poznání Syna Božího, a tak dorostli zralého lidství, měřeno mírou Kristovy plnosti.“

[25] Srov. Ř 8,5.13

„Ti, kdo dělají jen to, co sami chtějí, tíhnou k tomu, co je tělesné; ale ti, kdo se dají vést Duchem, tíhnou k tomu, co je duchovní. Vždyť žijete-li podle své vůle, spějete k smrti; jestliže však mocí Ducha usmrcujete hříšné činy, budete žít.“

[26] *Srov. 2 Tm 2,12*

„Jestliže s ním vytrváme, budeme s ním i vládnout. Zapřeme-li ho, i on nás zapře.“

Doslov

Pavlova výzva „pocitujte na sobě totéž, co Kristus Ježíš“ není v tomto výkladu chápána jako pouhá zbožná myšlenka, ale jako měřítko skutečného následování. Nestačí Krista vyznávat slovy; člověk se má jeho cestou také nechat proměňovat.

Zvláště silný je důraz na „Kristovo umrtvení“. Tím se nemyslí pohrdání tělem ani odmítání života, ale zápas se zlými návyky a žádostmi, které člověka svazují: s pýchou, hněvem, závistí, leností, nenasyceností i nečistotou srdce. Teprve tam, kde tyto věci ztrácejí svou moc, může v člověku růst jiný život – život čistoty, pokory, tichosti, lásky a vnitřní svobody.

Text může působit přísně, ale jeho přísnost vychází z vážnosti evangelia. Nechce čtenáře pouze napomenout, ale probudit. Ukazuje, že víra bez vnitřní proměny zůstává neúplná a že následování Krista není pohodlnou cestou bez zápasu.

Přesto je to cesta naděje. Kristovo umrtvení není koncem života, ale začátkem jeho proměny. I po staletích tak tento výklad klade naléhavou otázku: pozná se naše víra jen podle slov, nebo také podle života, který se začíná podobat Kristovým šlépějím?

Obsah

[Úvod](#)

[Ediční poznámka](#)

[Výklad na řeč svatého Pavla](#)

[Doslov](#)